

Mahler s Bernardou Fink

23. 5. 2019, 19 hodin
Dům kultury města Ostravy

janáčková
filharmonie
ostrava

OSTRAVA!!!

program:

Gustav Mahler

Symfonie č. 3 d moll

100'

I. díl

1. Kräftig. Entschieden (Mocně. Odhodlaně)

II. díl

2. Tempo di Menuetto. Sehr mäßig (V tempu menuetu. Velmi mírně)

3. Comodo. Scherzando. Ohne Hast (Pohodlně. Laškovně. Beze spěchu)

4. Sehr langsam. Misterioso. Durchaus ppp (Velmi pomalu. Tajemně. Celé ppp)

sólo alt; text Friedrich Nietzsche: Tak pravil Zarathustra

5. Lustig im Tempo und keck im Ausdruck (V radostném tempu a smělém výrazu)

sólo alt, dětský sbor, ženský sbor; text ze sbírky Chlapcův kouzelný roh

6. Langsam. Ruhevoll. Empfunden (Pomalu. Klidně. Procitěně)

účinkují:

Bernarda Fink – alt

Koncertní sbor Permoník

Martina Juríková – sbormistryně

Český filharmonický sbor Brno (ženský sbor)

Petr Fiala – sbormistr

Janáčkova filharmonie Ostrava

Heiko Mathias Förster – šéfdirigent JFO

V každé své symfonii usiluje **Gustav Mahler** (1860 – 1911) o nalezení nového tvaru. Záměrně se vyhýbá opakování vzorců formových i hudebně výrazových. Díky tomu v jeho symfonickém odkazu nenacházíme dvě díla, která by si byla bezprostředně blízka či podobná. Především ve svých prvních pěti symfoniích prokazuje Mahler krajní odhodlanost vytvořit vlastní originální formový tvar symfonie. Mění počty vět, vícevěté celky člení dále na jednotlivé „díly“ a celkově přehodnocuje symfonii jako formu (aby se k její takřka až beethovenovsky klasické podobě vrátil v symfonii Šesté).

Ve Druhé symfonii našel dokonale vyvážený tvar, který umožnil kontrasty v náročnosti jednotlivých vět (liché versus sudé) i ve formové přísnosti, čímž se do symfonie dostalo i nesymfonicky fragmentarizované finále. V tomto ohledu skvělou druhou symfonií dle zákona kontrastu (a ustavičného mahlerovského hledání) následuje krize či přímo rozpad formy v symfonii Třetí. Tento zdánlivě příkrý odsudek však nechápejme pejorativně: forma není skladbě vším. Je-li logika této symfonie mnohem více lineární až mozaikovitá, než cyklická, je to proto, že záměrem je osvobození (od) formy, tak aby v ní mohlo v kterémkoliv momentě přijít cokoliv.

A tak Mahler několikrát mění koncepci i počet vět. Jednu z variant, sedmivětou, kupříkladu zavrhl kvůli přílišné délce skladby - už takto je jeho Třetí vůbec nejdelší symfonií v existujícím repertoáru. Délky jejich provedení se v závislosti na zvolených tempech liší více než kde jinde – většinou jsou mezi 90 a 110 minutami. Černý Petr

zůstal zamýšlené sedmé větě, která si později našla cestu do následující symfonie Čtvrté.

Přeneseme-li pozornost od celku směrem k detailu, jeví se právě v této symfonii Mahler nejbliže Richardu Wagnerovi - jeho psychologii hudebního prožitku, která navzdory efektnosti žádá značný ponor, soustředění a celkovou askezi. Wagnerovo drama dovedlo programní hudební tok do krajnosti, kdy může v každém okamžiku nastat zvrat v souladu s požadavky dramatu a mimohudebního programu (prostřednictvím motivů, jež nesou konkrétní význam). Mahlerova třetí symfonie působí mezi ostatními nejvíce programním dojmem, bez výhrad bychom ji přijali i jako cyklus symfonických básní (s 5. větou jako chorálním intermezem). Oproti Smetanově národnostně koncipované *Mé vlasti* bychom však pro toto univerzalistické panteistické dílo Mahlerovo zvolili spíše název „Můj svět“.

Svůj vztah k otázce programnosti hudby si Mahler nikdy jednoznačně neujasnil. Většinu svých skladeb doprovodil mimohudebním programem nebo alespoň programními poznámkami, po čase (většinou před vydáním tiskem) je většinou popřel, zavrhl či prostě odstranil, aby se ovšem v nových svých skladbách opět k programům vracel. Odstraněním existujícího programu se chtěl vyhnout příliš doslovným, banálním či přímo znevažujícím interpretacím díla. Jako skladatel býval totiž Mahler často zesměšňován pro své velikášství a emoční přímočarost. Lidé jeho záměru často prostě

nevěřili. Třetí symfonii (1893-6) ovšem bylo odstraněním mimo-hudebního programu skladatelem ublíženo nejvíce – vyprchala tak její filozofie panteismu, jakási antologie všeho stvoření. Posudme sami jednotlivé věty podle původního Mahlerova programu:

I. Pan se probouzí, léto nastupuje. Širokodechá věta trvá přes půl hodiny a tvoří celý první ze dvou dílů symfonie. Sváří se v ní monumentalita přírody s titěrnou detailní drobnokresbou, jako bychom viděli klíčit jednotlivé stonky. Na konci se vše spojí v nezkrotný strhující pochod všech sil probuzeného života.

II. Co mi vyprávějí květiny na louce. III. Co mi vyprávějí zvířata v lese. Dvě klidná intermezza. Obě idylické části jsou vzorovým příkladem naivity v hudbě. Mahler jejím prostřednictvím navozuje pokojné bezstarostné štěstí živých bytostí. Do krajnosti je tento princip doveden ve třetí větě v široce pojatém lyrickém sólu pro poštovní roh. Tento signální nástroj se však většinou nepoužívá - je to prostý přirozený roh bez ventilů, jak jej známe například z loga České pošty. Proto se hrává na křídlovku, případně i na trubku.

IV. Co mi vypráví noc (člověk). Pesimistický a nelichotivý obraz člověka v jeho duchovní vyprahlosti. Naprostá, až konceptuální nehybnost celé věty souvisí také s filozofií věčného návratu, který přináší Nietzscheho Zarathustra.

V. Co mi vyprávějí ranní zvony (andělé). Jako kontrast přichází rozverná, dětinská, ba přímo infantilní stručná část, která náhle projasní celou atmosféru. Text je ze sbírky různorodých starých německých lidových písní (bez nápěvů) a slovesnosti Chlapcův kou-

zelný roh (1806-08), sesbírané Achimem von Arnim a Clemensem Brentanem, podobně jako u nás sbírali například Čelakovský, Erben či Němcová. Mahler ji používal často, například pro své první čtyři symfonie a převážnou část písní. Hledal v ní naivně prosté odpovědi na velké otázky lidského bytí, čímž se vyhnul nejedné patetičnosti.

VI. Co mi vypráví láska. Základní hybná síla veškerého stvoření, hodnota, která sjednocuje rozličné filozofické pohledy i křesťanskou víru, je vrcholem celého díla. Odvíjí se jednoduše a přímočaře ve variacích až do velmi pozvolného vyvrcholení, jehož závěr efektně umocní pochodový puls udávaný oběma tympánisty. Navzdory cíleným odlišnostem mezi jednotlivými symfoniemi bývá Mahler občas okouzlen tím či oním nápadem, který pak použije vícekrát. Třetí i následující Čtvrtou symfonii tak nezakončuje finále jako drama, což je jinak i pro něj typické, nýbrž jako jímavý a rozjímavý epilog. Zamýšlená sedmá věta měla název Nebeský život (co mi vypráví dítě) a nakonec se ocitla ve Čtvrté symfonii jako závěrečná část, finále. Zájemci si tedy mohou jejím poslechem toto velkoryse pojaté svědectví o pozemském životě zkompletovat.

„Rozvrat formy“, „naivní symfonie“ a další výtky. Třetí je Mahlerovou nejrozporuplnější symfonií, která budila rozpaky již po svém prvním uvedení pod skladatelovou taktovkou v Krefeldu v červnu 1902. Takovou reakci však budily za Mahlerova života s výjimkou Osmé všechny prováděné symfonie. Bohatost mahlerovské partitury odhalil až stereofonní zvuk a od 60. let 20. století jeho hvězda

stoupá. V současnosti je Mahler co do minutáže zřejmě nejhranějším symfonickým skladatelem vůbec. I jeho třetí symfonie d moll je u publika přijímána jako strhující monument, strukturou poněkud tvrdohlavý, avšak celkově hluboký a neopakovatelný.

Jan Špaček

Bernarda Fink, dcera slovinských rodičů, se narodila v Buenos Aires, zde také získala vokální a hudební vzdělání na Instituto Superior de Arte del Teatro Colón, kde během studií také často vystupovala.

Je jednou z nejvyhledávanějších koncertních a recitálových pěvkyní. Je oceňována především za svou hudební všestrannost, což jí přineslo pozvánky k hostování u předních orchestrů pod vedením významných dirigentů v Evropě a Americe. Její repertoár sahá od staré hudby až po hudbu 20. století. Často vystupuje s takovými známými orchestry, jakými jsou Vídeňská a Berlínská filharmonie, Royal Concertgebouw Orchestra, Staatskapelle Berlín a Drážďany, Bavorský rozhlasový symfonický orchestr, Clevelandský orchestr, Chicago Symphony Orchestra, stejně jako nejznámější barokní orchestry pod slavnými dirigenty, jakými jsou D. Barenboim, H. Blomstedt, S. Bychkov, R. Chailly, J. E. Gardiner, V. Gergiev, B. Haitink, R. Jacobs, M. Jansons, R. Muti, R. Norrington, T. Pinnock, G. Prêtre, S. Rattle nebo F. Welser-Möst. Velice úzce spolupracovala také s N. Harnoncourtem, o čemž svědčí četné televizní a CD nahrávky.

V Argentině a v nejvýznamnějších operních domech Evropy byly její výkony v operních inscenacích kritikou velmi pozitivně hodnoceny. Nedávným vrcholem byly role Cecilia (Lucio Silla) za řízení N. Har-noncourta v Theater an der Wien, Idamante (Idomeneo) v inscenaci L. Bondyho aj. Lopeze Cobose v Teatro Real v Madridu a Irene (Theodora) pod taktovkou I. Boltona na Salcburském festivalu. Zpívala také Sesta a Idamanta (La clemenza di Titto) v koncertních verzích pod taktovkou R. Jacobse, které byly obě nahrané a dočkaly se pochvalných recenzí. V červnu 2017 debutovala v Debussyho Pelleaovi a Melisandě ve vídeňské Státní opeře.

Pravidelně se se svými recitály objevuje ve vídeňském Musikvereinu a Konzerthausu, na Schubertiádě ve Schwarzenbergu, v Berlínské filharmonii, Théâtre Royal de la Monnaie v Bruselu, na festivalu v Edinburgu nebo Carnegie a Alice Tully Hall v New Yorku. Dále spolu s Pavel Haas Quartettem zpívala Dvořákovy a Janáčkovy písně v londýnské Wigmore Hall, v amsterodamské Concertgebouw, v Den Haag a v Madridu. V sezóně 2015/2016 uvedla recitály v Buenos Aires, Lublani a Zeistu.

Vrcholem minulých let byla vedle četných recitálů Pergolesiho Stabat mater v Římě, Mahlerova Symfonie č. 2 s M. Jansonsem v Kodani a s J. Hrůšou v Bambergu, jeho Symfonie č. 3 v Katovicích, turné po jižní Americe s Camerata Salzburg, stejně jako koncerty na Internationale Barocktage Stift Melk.

Kromě recitálů v Kolíně nad Rýnem, Vídni, Madridu a Paříži vystoupila během sezóny 2018/2019 s Dvořákovými Biblickými písněmi pod M. Honeckem v Praze a Drážďanech, se Salve Regina s R. Mu-

tim ve Vídni, zpívala sólo v Mahlerově Symfonii č. 2 s Bostonským symfonickým orchestrem a A. Nelsonsem a s Orchester National des Pays de la Loire v Angers a Nantes, v Mahlerově Symfonii č. 3 pak v Bambergu, Paříži, v ománském Maskatu a Ostravě, Mahlerovu Píseň o zemi interpretovala v Nizozemsku se South Netherlands Philharmonic pod taktovkou H. Grafa.

Mistrovské kurzy pravidelně pořádá ve Wiener Meisterkurse, v rámci projektu Young Singers (YSP) v Salcburku, na festivalu v Aix-en-Provence, v Schubertově institutu v Badenu (poblíž Vídně), na festivalu v Aldeburghu a pro Nadaci Royaumont. Byla také v porotě Mezinárodní písňové soutěže v Londýně ve Wigmore Hall, Bach Wettbewerb v Lipsku, BBC Cardiff Singers of the World, Das Lied International Song Competition a také ARD Music Competition.

Natočila řadu vysoce uznávaných nahrávek. Její diskografie zahrnuje více než 50 CD, od Monteverdiho a Rameaua až po Schuberta, Brucknera a Schumanna. Mnohá z nich získala prestižní ceny jako Diapason d'Or nebo Grammy. Úzce spolupracuje se společností Harmonia Mundi. Na jejích nedávných nahrávkách najdeme Bachovy Kantáty s Freiburger Barockorchester, a Schumannovy písně s doprovodem A. Spiriho, Pergolesiho Stabat mater s Akademie für Alte Musik Berlín nebo písně slovinských a argentinských skladatelů, které natočila společně s bratrem Marcosem, barytonistou (nominace na Grammy). V roce 2012 vydala alba Dvořákových písní (společně s G. Kühmeier) a španělských písní (de Falla, Granados, Rodrigo a další) opět s A. Spirim u klavíru. Poslední album obsahuje Mahlerovy písně nahrané za doprovodu Niederösterreichis-

che Tonkünstlerorchestra a Andrése Orozco-Estrady a A. Spiriho. V únoru 2006 udělil rakouský kancléř Bernardě Fink státní čestnou medaili za umění a vědu a v únoru 2013 byla spolu s bratrem Marcosem ověčena nejprestižnější kulturní cenou Slovinska sponzorovanou fondem Prešeren za jejich nahrávku nazvanou Slovenija! a navazující koncerty. V září 2014 získala titul Österreichische Kammer Sängerin.

Koncertní sbor Permoník je pomyslným vrcholem Sborového studia Permoník. Nejen karvinskou kulturní scénu obohacuje od roku 1966, kdy jej založili manželé Eva a Ivan Šeinerovi.

Na koncertech, festivalech a soutěžích doma i v zahraničí propaguje především vynikající českou soudobou tvorbu. Přesto se nezaměřuje na úzce vymezený hudební žánr nebo slohové období. Dramaturgii sboru ovlivňují přední čeští i zahraniční skladatelé, kteří mu své skladby nezřídka svěřují k premiérovému provedení. Na české scéně sbor úzce spolupracuje nebo spolupracoval se skladateli M. Báchorkem, I. Hurníkem, J. Jiráskem, I. Loudovou, O. Máchou či J. Vičarem. Ze zahraničních autorů jmenujme A. Fljarkovského, I. V. Katajeva (Rusko), O. Ben-Amotse, P. Salerniho (USA) a M. Kawasakiho (Japonsko).

Kromě vokálních skladeb sbor interpretuje i hudebně-dramatická díla, jako jsou dětské opery nebo muzikálová tvorba. Často bývá hostem orchestrů, ať už dechových, estrádních či symfonických. Ve spolupráci s nimi pak provádí symfonie, mše, oratoria i kantáty. Každou sezónu vystoupí Koncertní sbor Permoník přibližně na 40 koncertech.

Bravurní výkony jej dovedly na nejvýznamnější světová pódia. Zpíval ve známých koncertních sálích Evropy, Japonska, USA i Austrálie; např. v sále Kapely v Petrohradu, v Národní opeře ve Varšavě, v Koncertních sálech v Shizuocce a Fuji, dvakrát v newyorské Carnegie Hall nebo v Sydney Opera House. Nevynechal ani česká pódia mezinárodního významu, jako Dvořákovu síň v Rudolfinu nebo Smetanovu síň Obecního domu v Praze. Značnou část svého repertoáru zaznamenal na 16 CD ve spolupráci s Českým rozhlasem Ostrava. Na koncertech v Evropě od Švédska po Řecko a od Anglie po Rusko, v Japonsku, Číně, Jižní Koreji, Austrálii i USA se Permoník snaží o naplnění svého motta, totiž že zpívání je radost. Sbormistryní je Martina Juríková

Český filharmonický sbor Brno (založen 1990) patří k nejužší světové špičce v oblasti sborového zpěvu. Dirigenti, orchestry a sólisté, s nimiž sbor doposud spolupracoval, se o něm vyjadřují v superlativech. Odborná kritika pak oceňuje především kompaktní zvuk a širokou škálu výrazových prostředků, jimiž disponuje. Vystupuje na prestižních evropských festivalech i významných koncertech a vždy dokáže posluchače uchvátit mimořádným hudebním cítěním. Za úspěchy tělesa stojí jeho zakladatel, sbormistr a ředitel Petr Fiala (1943). Vystudoval brněnskou konzervatoř a JAMU (klavír, kompozice, dirigování), je autorem sta osmdesáti skladeb. Sbormistrovské a dirigentské činnosti se věnuje více než padesát let. V roce 2009 obdržel od České biskupské konference Řád Cyrila a Metoděje za vynikající výsledky v oblasti dirigování a skladatelské činnosti, v roce 2013 Cenu města Brna v oboru hudba za dlou-

holetou uměleckou činnost a v roce 2016 Cenu Jihomoravského kraje za reprezentaci kraje.

Sbor se zaměřuje na oratorní, kantátový a operní repertoár. Díky své kvalitě absolvuje ročně devadesát koncertů doma i v zahraničí. Spolupracuje s nejlepšími světovými orchestry a dirigenty (např. Ch. Arming, D. Russel Davies, I. Fischer, M. Haselböck, M. Honeck, E. Inbal, K. Järvi, D. Kitajenko, Z. Mehta, Y. Nézet-Séguin, R. Norrington, M. Pintscher, S. Rattle, H. Rilling, Y. Simonov, S. Young, P. Altrichter, J. Hrůša, J. Klecker, L. Svárovský, J. Valčuha a mnozí další). Sbor si hluboce cení spolupráce s legendárními uměleckými osobnostmi, jakými byli např. J. Bělohlávek, E. zu Guttenberg, N. Harnoncourt, Ch. Mackerras, K. Masur, W. Weller a další. Přestože sbor hostuje na nejvýznamnějších zahraničních festivalech, publikum ho může slyšet i na mnoha domácích koncertech v Česku.

Sbor má rozsáhlou diskografii a získal řadu ocenění: V roce 2007 obdržel dvě významné evropské ceny – Echo Klassik za Soubor roku 2007 (provedení Brucknerových motet) a Nahrávka roku 2007 za Lisztovo oratorium Christus. V roce 2008 byla nahrávka skladby Paula von Klenaua Die Weise von Liebe und Tod des Cornetts Christoph Rilke nominována na prestižní dánskou cenu Danish P2 Music Prize v kategorii symfonická nahrávka roku. Nahrávka skladby B. A. Zimmermanna Requiem für einen jungen Dichter získala v roce 2009 cenu německých kritiků – Preis der Deutschen Schallplattenkritik. Ocenění sbírá sbor i na jiných kontinentech - japonský hudebně-kritický časopis Geijutsu Disc Review mu v září 2011 udělil za live nahrávku Dvořákova Requiem prestižní ocenění Tokusen.

OSTRAVA!!!

Moravskoslezský
kraj

MINISTERSTVO
KULTURY

KVALITA HOSPODÁŘSKÁ KOMORA
MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE

Doprava na koncerty zdarma

Nejste z Ostravy?
A máte rádi klasiku?

Janáčkova filharmonie Ostrava přichází s projektem **„Filharmonie na dosah“** určený obyvatelům měst a obcí Moravskoslezského kraje. Jeho cílem je snaha zpřístupnit symfonické koncerty všem, kteří nemají vlastní dopravní prostředek nebo z nejrůznějších důvodů nemohou využít prostředků veřejné dopravy. Janáčkova filharmonie vypraví na vybrané koncerty 66. sezóny (A2, B1, R1, K2, R2, M2) autobus **„Filharmonický expres“**, který svezí posluchače na koncerty do Ostravy a poté zpět. Zájemci si mohou zakoupit přenosnou abonentku nebo jednotlivou vstupenku a doprava bude díky dotaci Moravskoslezského kraje plně hrazena z rozpočtu tohoto projektu.

V případě zájmu nás kontaktujte na adrese: knizatkova@jfo.cz

A portrait of Heiko Mathias Förster, a man with curly hair, wearing a white shirt and a dark bow tie. The image has a yellowish-green tint. The text is overlaid on the top left of the image.

Heiko Mathias
Förster
dirigent

23. 5. 2019, 19 hodin
Dům kultury města Ostravy